

Дзітларатчына і Мастацтва

Год выдання 38-ы
№ 55 (2415)
15 ліпеня 1969 г.
АУТОРАК
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАВЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННОКАУ БССР

ФІЛЬМЫ ВЯЛІКАГА ЭКРАНА

VI Маскоўскі міжнародны фестываль, калі можна так сказаць, дасягнуў сваёй кульмінацыі. Увага прагрэсіўных дзеячоў мастацтваў свету прыкована да сталіцы нашай Радзімы. З вялікай сімпатый і любоўю гавораць удзельнікі фестывалю аб Маскве. Яе захваленыя горадам, пра які чыталі, які бачылі на экране, — гаворыць англійская артыстка Рэйта Ташынгем. Слова захваленыя гучаць на дзесятках моў.

Да глыбокай ночы ў лепшых кінатэатрах сталіцы ідуць конкурсныя прагляды фільмаў. Ужо прайшлі савецкія фільмы «Джэджы і да панядзелка», «Зімовае раніца», японскі «Кот у ботах», румынскі «Жанчына на адзім сезон», паўстанскі «Ранка цыца», ААР «Крыж у страху», югаслаўскі «Калі чужы знаць», сумеснай чэшскай і савецкай вытворчасці «Калонія Ланфіер» і шмат іншых.

Жыццё з усімі яго складанасцямі, праблемамі, нягодамі і радасцямі адлюстравана ў дакументальных кінастужках. Кінадакументалісты свету вядуць рэпартаж пра тое, што адбываецца на нашай планеце і за яе межамі — у Космасе. Аб гэтым, дарэчы, расказваецца ў амерыканскім фільме «Касмічны балет: гісторыя «Апалона»».

У памяць аб загінуўшых рускіх вайсковых жахарах югаслаўскага горада Пакарэваца выдасяжваюць бярозкі. 451 загінуўшы, 451 дрэва. Фільм югаслаўскай сямброў называецца «Бярозы».

Фільмы пра адпачынак, дружбу, спорт, барацьбу... Савецкія, в'етнамскія, дацкія, нямецкія.

Але Маскоўскі фестываль — гэта не толькі паказ фільмаў. Кожны дзень у залах гасцініцы «Рэсія», дзе размяшчаюцца штаб фестывалю, адбываюцца прэс-канферэнцыі. На пытанні карэспандэнтаў газет і агенстваў свету адказваюць майстры кіно Японіі, Югаславіі, ААР, Паўстання, Нігера. Дакументалісты Германіі, Італіі, Англіі выступілі на тэлебачанні.

Спецыяльны поезд паўе гэскай у Ленінград дзе яны пазнаёміцца з гісторыямі мінскай, звязанымі з жыццём і дзейнасцю У. І. Леніна, з горадам і яго выдатнасцямі.

Фестываль працягваецца. Кружачка кінастужкі. Кадр за кадром расказваюць кінематографісты аб тым, што ім доўга і хваляе іх. І людзі ў перапоўненых залах смяюцца, абурваюцца, плачуць.

Настояна прауючы журмі. Ім прадстаіць выбраць фільмы лепшыя з лепшых. Відэа, цікава будзе ўспомініць, што на пачатку папярэдняга маскоўскага фестывалю галоўныя прызы атрымалі: «Ліс чалавек» [СССР], «Чыстае неба» [СССР], «Голы востраў» [Японія], «8 1/2» [Італія], «Вайна і мір» [СССР], «Дваццаць гады» [Венгрыя], «Журналіст» [СССР], «Бацька» [Венгрыя].

САРДЭЧНАЯ ПАДЗЯКА

Цэнтральны Камітэт КП Беларусі, Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР і Савет Міністраў Беларускай ССР ад імя рабочых, калгаснікаў і інтэлігенцы Савецкай Беларусі выказваюць сардэчную падзяку братам і сябрам, партыйным, савецкім і грамадскім арганізацыям, калектывам працоўных, ветэранам Вялікай Айчыннай вайны, ваенным дзеячам і былым партызанам, воінам Савецкай Арміі, усім грамадзянам, якія прыслалі віншаванні з выпадку 25-годдзя вызвалення Беларускай ССР ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Працоўныя Савецкай Беларусі, праводзічы ў жыццё рашэнні XXIII з'езда КПСС, даб'юцца новых поспехаў у развіцці сацыялістычнай эканомікі, навуцы і культуры, годна сустрэчы 100-годдзе з дня нараджэння У. І. Леніна.

ЦК КП БЕЛАРУСІ ПРЭЗІДУМ ВЯРХОўНАГА САВЕТА БЕЛАРУСКАЙ ССР САВЕТ МІНІСТРАў БЕЛАРУСКАЙ ССР

ФІНАЛАМ гэтай сустрэчы была экскурсія ў музей крміналістыкі.

Тут, у музеі, адкрыліся трыяжнікі і нейкі нават ненаатуральны свет, дзе пераплаліся, сутыкліся розныя лэі і характары людзей.

Так, у нас няма арганізаванай злачыннасці, але ж ёсць яшчэ нямаля рознай пагані, і на самай перадавой лініі барацьбы з ёй людзі з чырвонымі акаляшамі на фуражках. Вось экскурсавод-падпалкоўнік расказвае пра страшнае забойства, пасля якога не засталася для следчага ніводнай ніткі—тут здавалася б, апусціў бы рукі сам Шэрлак Холмс. Але следчыя работнікі разбярэўшыся клубок і знаходзяць злачынцу.

Падпалкоўнік расказвае пра гэту спякота, нават з усмешкай. Ну, што ж, для яго гэта будні. Мужнасць і бяспрашнасць таварышаў — таксама будні. Так, мабыць, расказваў заезжаму карэспандэнтаў ў часе вайны камандзір пра ўдзел сваіх салдат у цяжкім баі...

Многія экспанаты музея былі, калі можна так сказаць, своеасаблівай рэчавай ілюстрацыяй да дэкларацыі міністра ўнутраных спраў БССР Аляксея Аляксеевіча Клімаўскага, з якім ён выступіў на сустрэчы і ў якім расказаў пра слаўны шлях беларускай міліцыі, шлях, на пачатку якога стаяў Міхаіл Васільевіч Фрунзе.

Мужнасць, гераізм, беззапаватная адданасць справе Леніна былі ўдзелам савецкай міліцыі з самага пачатку. У першыя годы становлення Савецкай ўлады на плечы міліцыі леглі асноўны цяжар барацьбы з бандытамі, спекуляцыяй, хуліганствам.

Міністр расказаў пра такі эпізод. У лістападзе 1920 года банда раптоўна напала на ўпраўленне Краснапольскай міліцыі. Бандыты падпалі будынак. Пачалася перастрэлка, у якой загінулі амаль усе работнікі міліцыі, толькі цяжка паранены міліцыянер Савенкі вёў агонь. Бандыты пранавалі яму здаецца Але Савенкі адмовіўся і застануў ў палаючым будынку.

Я слухаў і думаў — які выдатны сюжэт для карціны, песні, кіногі. Ды ці толькі гэты Сардэчныя падзякі Марціна ў пачатку Вялікай Айчыннай вайны змагаўся міліцыйскі батальён, які склаўся з 250 байцоў і камандзіраў. Шыць дзён і на гэты без сну і адпачынку, без харчоў, пад няспынным кулямённым і мінамётным агнём стаялі яны насмерць. З усёго батальёна толькі 19 чалавек засталіся жывымі.

І зараз, у мірны час, у газетах нярэдка з'яўляюцца маленькія нататкі аб узаагароджанні міліцыянераў орданам і медалем за мужнасць і гераізм. Узаагародзі, да якіх вельмі часта ў дужых дзедацца слова—пасмяротна.

На літаратурнай карце нашай рэспублікі, — кажаў у выступленні на сустрэчы сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі Іван Шамякін, — шмат б'юлых п'яма, адна з іх — тэма нашай міліцыі. Адна з іх — тэма нашай міліцыі, тэма барацьбы са злачыннасцю, тэма барацьбы за чалавеча, які збочыў з правільнага шляху.

Але ці толькі пісьменнікі павіны ствараць кіні пра гераічныя будні савецкай міліцыі? А чаму б не паспрабаваць перо самі работнікі МУС, яе ветэраны? Кіна, гераі кой—сэры, таварышчы аўтара па професіі, заўсёды вабіць шыраццю, дакладнасцю назіранняў, выверанасцю фактаў, дакументаў. Праўда, гэтыя яшчэ мала для мастацкага твора. Але такой будзе, бывае, можна і дапамагчы.

— Прыходзіць да нас, у часопісы. Мы вам ахвотна дапаможам, — казалі ў сваіх выступленнях рэдактар «Польмя» Павел Кавалёў і рэдактар «Немана» Андрэй Макоўск.

На сустрэчы зашла вялікая размова пра выхаванне. Дзейнасць арганіаў унутраных спраў мае вялікае выхавальнае значэнне, яны ствараць перад сабой высакародную мэту — духоўнае ўдасканаленне чалавека, вяртанне ў шэрагі карысных членаў грамадства тых, хто збочыў з правільнага шляху.

Гэта ж мэта, хай сабе і не так прасталінейная, звязана з прызначэннем, самай сутнасцю мастацкай творчасці, асабліва, мастацкай літаратуры. Менавіта ў гэтым у многім зліваюцца, сыходзяцца шляхі савецкай пісьменнікаў і вертаўнікоў перадачы.

Мы мала яшчэ дбаем пра выхаванне эстэтычнага густу нашай моладзі, — кажаў народны артыст ССР Рыгор Раманавіч Шырма. — Многія маладыя людзі закліпаюцца самай нізкапробнай музыкай. Гэта ад іх можна пачуць, што Бетховен, Чайкоўскі, Мусаргскі састарелі. Вось які-небудзь заходні шлягер—гэта здарова, гэта сучасна. І дзе такі піжор па вуліцы, па парку з транзістаграм, з якога за кіламетр чуваць віскі, які гэтыя людзі лічаць музыкай. Паспрабуеце зрабіць яму заўвагу—ён вам такое скажа... І не дзіва—там, дзе няма эстэтыкі, няма і этыкі.

Моладзь, выхаванне моладзі... Начальнік упраўлення праўнапрацоўных устаноў МУС БССР І. Куртаў расказаў, якую вялікую выхавальную работу праводзіць персанал калоній, якой волі, энергіі, самааддачы патрабуе гэтая работа. І як радасна, калі яна дае плён. Прамоўца зачытаў школьнае сацыяльнае аднаго каланіста. Вялікай сі-

мэты, у аснове сваёй антыгуманістычнай, нам патрэбны саой, савецкіх дэцктыў.

Я слухаю прамоўцу і перабіраў ў памяці кіні, кінафільмы, песні, прысвечаныя людзям і справам нябачнага фронту. За рэзкім выключэннем—шэрацкі. Каму не надкудзілі палкоўнікі і камісары міліцыі са стомленымі высакароднымі тварамі і значэннямі з дзгненратыўным падборамі і скажэннямі лбамі, што вандруюць з кнігі і кіно, з фільмаў у фільмаў. Аўтары іх не даюць сабе клопату пранікнуць ва ўнутраны свет чалавека, у глыбіню яго характара, псіхалогіі. Маўляў, з ядуць і так. І што ж вы думаеце—на кінікі гэты ў бібліятэках запісваюцца на чэргу, а карціны займаюць першыя месцы па касавых зборах. І ўсё за кошт тэмы. Ёсць, вядома, і выключэнні, скажам, «Жорсткасць» і «Выпрабаваны тэрмін» Паўла Ніліна—кіні, якія застаюцца з чытачом на ўсё жыццё.

Дарэчы, пра кіні П. Ніліна, С. Міхалкова, Л. Шайніна, Ю. Германа і некаторых іншых аўтараў з вялікай пахвалай гаварыў у сваім дакладзе Аляксей Аляксеевіч Клімаўскі. Міністр напамінуў, што сёлетня МУС ССР разам з Саюзам пісьменнікаў ССР праводзіць усеазаўны конкурс на лепшы літаратурна-мастацкі твор аб работніках арганіаў унутраных спраў.

Гэта вельмі добра. І трэба думаць, беларускія пісьменнікі прымуць удзел у гэтым конкурсе.

лы дакумент, з якога відаць, як у чалавека абуджаецца сумленне, як ён паступова пераасэнсуавае ўсё сваё ранаейшае жыццё.

— І ўсё ж жмне, старага работніка, бывае здзіўляе некаторае частка моладзі, якая трапляе да нас—гаворыць І. Куртаў. — Пачаўся, а шмат чаго бачыў на сваім жыцці, а тут паглядзіш хлопцу ў вочы і здрыганешся — таяка там пуста, нахабнасць... Адкуль тэкое?

Слухаю прамоўцу і ўспамінаю крмінальную справу, якой мне давялося займацца па сваіх журналісцкіх абавязках. Я пісаў пра хлопца, што ў канцы мінулага года забіў шафера таксі. Помню гутарку з ім і следчым ізалятары. Спокойны твора. Скаргі на тое, што ў камеры ноччу не выключаюць электрычнае святло і гэта, бацьчыце, перашкаджае ім спаць.

Я тады шмат гаварыў і з бацькамі забойцаў, і з настаўнікамі, якія іх вучылі, і з работнікамі міліцыі. І ўспамінаю, што выхаваннем хлопцаў, па сутнасці, ніхто як след не займаўся.

— Хоць мы і шмат пішам пра выхаванне моладзі, — кажаў рэдактар часопіса «Маладоц» Аляксей Асіпенка, — але, відаць, не заўсёды трапляем у цэль.

Ён падкрэслівае, што ў многіх творах пра моладзь пішуць па-вярхоўна, не паглыблючыся ва ўнутраны свет маладога чалавека. Няма ў нас добрых твораў пра маладога сям'ю. А колькі тут розных нявырашаных праблем!

— Нам трэба вучыць моладзь на прыкладзе стэржанага пакалення, якое змагалася за Савецкую ўладу, — падкрэсліў кінарэжысёр, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Іосіф Вейнарович. — Я зраза праую нават карціны пра Героя Савецкага Саюза і Героя Сацыялістычнай Працы, праслаўленага старшыню калгаса «Расветла» Кірылу Пракопавіча Арлоўскага. Вось чыё жыццё, аддадзенае да канца вялікай справе Леніна, вартае пераймання. У нас няма такіх фільмаў, будзе толькі, што іх часам дрэнна выкарыстоўваюць.

Шмат, вельмі шмат слухных думак было выказана на сустрэчы. Прынамсі, было прызнана мэтазгодным уключыць у савет пры Саюзе пісьменнікаў БССР па сувязі з арганіаў МУС (ён, дарэчы, пачаў працаваць энергічна) прадстаўнікоў іншых творчых саюзаў.

Больш за чатыры гадыні ішла гэтая жывая гутарка, у час якой, гаворачы дыпламатычнай мовай, была выказана поўная адзінадушнасць па ўсіх закранутых пытаннях. Гэта ж усім натуральна. Як сказаў у сваім выступленні адзін з гаспадароў міліцыйскага клуба, дзе адбывалася сустрэчка, — ён, і мы—выхавальні.

Лепш не скажам.

М. ЗАМСКІ.

Планат мастака П. Арлова, які атрымаў трэцюю прэмію на рэспубліканскім конкурсе на лепшы планат, прысвечаны У. І. Леніну і Камуністычнай партыі.

СЭЛЕТА НАВУЧАЛЬНЫХ ГОД У НАРОДНЫХ УНІВЕРСІТЭТАХ КУЛЬТУРЫ АУДЫТОРЫИ ДЛЯ ўСІХ

Закончыўся навукальны год у Народных універсітэтах культуры і мастацтваў Беларусі. На працягу года ў народных універсітэтах культуры і мастацтваў Беларусі было праведзена больш за 1000 лекцый і семінараў.

Некаторыя ўніверсітэты культуры і мастацтваў Беларусі сваю праграму на вучэбны год праводзілі ў форме лекцый, гэта значыць, у форме лекцыйна-аглядных заняткаў. На гэтых занятках універсітэты культуры і мастацтваў Беларусі праводзілі лекцыі і семінары па агульных пытаннях культуры і мастацтваў.

Урашлі і запатрабаваны слухачоў. Праграмы не толькі павялічыліся, але і якасна падышлі, нарадзіліся новыя, больш актыўныя формы і метады заняткаў. На жаль, такія змены адбыліся не ўсюды.

Вось перада мной абнаменат Брэсцкага гарадскога ўніверсітэта культуры. Шаснаццаць заняткаў, разлічаных на 8 месяцаў, павіны былі, на думку арганізатараў, даць слухачам пэўную сістэму ведаў. Але аб якой сістэме можна гаварыць, калі музычныя цыклі былі прадстаўлены ў праграме толькі лекцыямі «Творчасць С. Пракоф'ева», «Вячэрнія песні за 50 гадоў», «М. І. Глінка», «Д. Шапталовіч — выдатны савецкі кампазітар». І якая там можа быць глыбіня і сур'язнасць вывучэння прадмета на агульных лекцыях-аглядах тыпу: «Беларускі жывапіс за 50 гадоў», «Беларуская літаратура за 50 гадоў», «Гэаграфічныя жыццё Беларусі за 50 гадоў». Хіба можна за гэтыя гады даць слухачам уяўленне аб тым, што з'яўляецца ў беларускай жывапісе, тэатры, літаратуры за паўвека?

Таіх прыкладаў можна прывесці нямаля. Але я спынілася на Брэсцкім ўніверсітэце невыпадкова. Калісьці ў яго праграме было шмат цікавага, павучальнага: змястоўныя праграмы, актыўныя формы заняткаў. Умелі тут падбіраць кваліфікаваных лектараў. І вось яны застой, разгубленасць...

Цяжкасці ў складанні вучэбных праграм вялікія. Але мы будзем бліжэй да слухачоў, калі адмовімся ад пагоні за «эпітэлапаэтычнасцю», адмовімся ад беглых аглядаў. Лепш гаварыць не аб усім патроху, а аб нямногім, але глыбока і сур'язна. Аднак пагоня за «неабдымным» працягваецца.

Абнаваўчыя ў гэтым толькі арганізатары народных універсітэтаў былі б няправільныя, хача менавіта на іх ляжыць вялікая доля адказнасці за складанне вучэбных планаў. Адказнасць на мой погляд, павіны несці і філармоніі, і тэатры, і творчыя саюзы з іх аддзяленнямі. Але яны часцей займаюць позу пачобнага назіральніка.

Беларуская дзяржаўная філармонія хоць і ўцешваецца ў дзейнасць народных універсітэтаў, але тэматыка яе лекцыйна-аглядных заняткаў, якія спецыяльна рыхтуюць педагогі і навуковцы, вылучылася да кожнай тэмы.

Адгукаюцца на просьбы арганізатараў народных універсітэтаў і творчыя саюзы. Але іх дапамога не настайна.

Парад, дапамогі пры распрацоўцы вучэбных праграм—вось чаго чакваюць арганізатары універсітэтаў культуры і мастацтваў Беларусі. Мне могуць запытаць: прычым тут творчыя арганізацыі, і яны ж не нясуць непасрэднай адказнасці за складанне планаў і праграм, на тое ёсць, урэшце рэшт, саветы народных універсітэтаў. Фармальна гэта так. Але хіба фармальны пункт гледжання самы правільны?

Дапамога народным універсітэтам асабліва патрэбна ў арганізацыі вывучэння савецкай і беларускай музыкі. Гэта найбольш складаны раздзел музычнай прапаганды. Не сакрот, што для многіх слухачоў творчасць савецкіх кампазітараў — «язда ў незнаёмае».

Узнікае пытанне, як ілюстраваць заняткі? Гаворачы аб Свірыдаве нельга «прапусціць» яго аратарыі на словы У. Маякоўскага і С. Ясеніна. А хіба можна гаварыць пра Д. Кабалеўскага і прамоваць аб яго «Рэвіме»?

«ПЕРАД НАМІ ў СОНЦЫ, У ЗОРАХ БУДУЧЫНЯ НАША...»

Вакальны ансамбль «Каліны» салігорскай сярэдняй школы № 3. Кіраўнік А. Сідаранка.

Гэтыя кураляўскія словы, натхнёна прадэклараваныя самадзейнымі артыстамі ансамбля песні і танца «Прыбужжа» (Брэсцкая школа № 15), сталі нбы лейтэматычна ўсёю асаляюча канцэрта рэспубліканскага агляду самадзейнасці школьнікаў.

Калі на сцэне выступіла дзевяць — гэта ўжо само па сабе хваляе. На гэты ж раз у канцэрте прыняло ўдзел каля дзвюх тысяч выканаўцаў — юных спевакоў, танцоўраў, акалямагараў, музыкаў, артыстаў—цырка, што прынеслі ў сталіцу «піянерскі салют і аўчынскі прывет». А стартвала ж ў пачатку агляду, прысвечанага стагоддзю з дня нараджэння У. І. Леніна, каля сямісот тысяч школьнікаў — амаль кожны дзень.

СЯРОД КНИГ

ПЕРШАЯ ЛАСТАУКА

А СТАР гэтай кнігі мае бас-спрэчную рацыю, калі ў прадмове заўважае: «Беларускі верш, нагледзячы на яго доўгую гісторыю, да гэтага часу фактычна не даследаваны».

І. Ралько, «заявіў надзвычайнае важнае месца ў творчасці Шаўчэнка, а затым і Купалы, таму што нацыянальны паэты Украінскага і беларускага народаў успрынялі яе адну з форм выяўлення характару народа і свайго ўласнага нацыянальнага характару».

Аддаючы належнае тонкасці і працілівасці, з якой разглядалі каламійскія вершы Шаўчэнка і такіх кампетэнтных крытыкаў, як Багдановіч і Ралько, І. Ралько «дазваляе» сабе не згадваць імя там, дзе яны спрабавалі раскрыць усе «сакреты» гэтага верша, у прыватнасці, выключнае значэнне яго рытмічна-законанага «слаба-тональнага» будова.

Будзема ствараюцца, што І. Ралько не супрацьставіў адной аднабоковай другой, аднабоковасць, так сказаць, навыварат.

Можна было б, гаворачы пра кнігу І. Ралько, адзначыць, што не вельмі дакладна ён перадае адносны Багушэвіч-крытыка да творчасці Купалы, што не зусім пераконваюча яго збліжэнні Купалы з Маякоўскім (хоць у прыватнасці, на тэрыторыі таго ж таічнага верша, такія збліжэнні маюць месца).

І з такімі вывадамі аўтара цяжка не згадзіцца.

Як бы там ні было, у падобных вывадах, здабытых з аналізу шаўчэнкаўскай творчасці, — ключ да разгляду і беларускага верша, прывіям разгляду больш плёнага і перспектыўнага за той, якога трывалася многія нашы даследчыкі, у прыватнасці, скажу самакратычна, і аўтар гэтых рэцэнзій на адпаведныя старонкі кнігі «Свет Купалы».

Сапраўды, да «Безназоўнага», а затым больш да «Бандароўна», да многіх і многіх вершаў Купалы, пераважна даравацкай пары, нельга падысці з мернай харазю, ямаў і г. д. Тут дзейнічаюць іншыя законы — «законы музыкальнай (дарэчы, чаму не «музыкальнай») поэзіі», якая і вызначыла сутнасць яго (Купалы) верша як верша акцэнтнага, ці чыста танічнага, г. зн. таго, «дзе лірычны не чаргаванне ступаў у рытмарэлье, а толькі колькасць моцных акцэнтаў».

І даследчык прыходзіць (сярод іншых) і такі красамоўны прыклад з Купалы: Пейма, гуляйма, Гуляма, не слэзна! Скрышаны пугы Панчыны грозная. І ўсе мінецца, Народ крапіся, Крыжы галоўныя Паўстані і месці!

Жыўце дружанцінае дыханне гэтай гурына сапраўды робіць не надта перакананым яго дактрынальнае ці амфіракачнае прычэпленне.

Усё тут у І. Ралько правільна, за выключэннем аднаго: заохлены сваёй канцэпцыяй (увогуле, паўтарам, слухай!), ён усё-такі празмерна крута абыходзіцца з такім моцнай у гісторыі беларускага верша слаба-танічнай традыцыяй.

Відна, Ралько прадложыў вывучэнне беларускага верша, відавч, ён напісаў другую кнігу, дзе беларускай слаба-тональнай будзе аддана належная ўвага. Аднак і дэя паўтаты той кнігі, якая перад намі, нельга было абыйсці моўчы напісаным «чыстым», «пунінісім» ямба парадыйнай паэмы XIX ст. альбо, шырока цытуючы вершы Багдановіча ў народным стылі, працісі міма яго «класічных» вершаў. А Купалы, «Маргіла лыва» ці «Курган», а слаба-танічнай раздзелы ў тым жа «Безназоўным»? І ўжо зусім неверагодна, што ў кнізе, якая завецца «Беларускі верш», ні разу (і) не прымяняецца імя Коласа, паэта, які працаваў, як вядома, пераважна ў слаба-танічных традыцыях.

І ў гэты ранак светла-звонкі з рэхманіям сонцам начале Спявалі пёўні і даўнікі, І дапрызыўнікі ў сяле.

Падлеткі з галасам трусілі Да сельсвага напрамку... «І ўнукі вась закаліся... Бач, зноўца, нібы жаўрукі...»

І ў гэты ранак светла-звонкі з рэхманіям сонцам начале Спявалі пёўні і даўнікі, І дапрызыўнікі ў сяле.

Падлеткі з галасам трусілі Да сельсвага напрамку... «І ўнукі вась закаліся... Бач, зноўца, нібы жаўрукі...»

І ў гэты ранак светла-звонкі з рэхманіям сонцам начале Спявалі пёўні і даўнікі, І дапрызыўнікі ў сяле.

Падлеткі з галасам трусілі Да сельсвага напрамку... «І ўнукі вась закаліся... Бач, зноўца, нібы жаўрукі...»

на, за выключэннем аднаго: заохлены сваёй канцэпцыяй (увогуле, паўтарам, слухай!), ён усё-такі празмерна крута абыходзіцца з такім моцнай у гісторыі беларускага верша слаба-танічнай традыцыяй.

Відна, Ралько прадложыў вывучэнне беларускага верша, відавч, ён напісаў другую кнігу, дзе беларускай слаба-тональнай будзе аддана належная ўвага.

Аднак і дэя паўтаты той кнігі, якая перад намі, нельга было абыйсці моўчы напісаным «чыстым», «пунінісім» ямба парадыйнай паэмы XIX ст. альбо, шырока цытуючы вершы Багдановіча ў народным стылі, працісі міма яго «класічных» вершаў.

А Купалы, «Маргіла лыва» ці «Курган», а слаба-танічнай раздзелы ў тым жа «Безназоўным»? І ўжо зусім неверагодна, што ў кнізе, якая завецца «Беларускі верш», ні разу (і) не прымяняецца імя Коласа, паэта, які працаваў, як вядома, пераважна ў слаба-танічных традыцыях.

І ў гэты ранак светла-звонкі з рэхманіям сонцам начале Спявалі пёўні і даўнікі, І дапрызыўнікі ў сяле.

Падлеткі з галасам трусілі Да сельсвага напрамку... «І ўнукі вась закаліся... Бач, зноўца, нібы жаўрукі...»

І ў гэты ранак светла-звонкі з рэхманіям сонцам начале Спявалі пёўні і даўнікі, І дапрызыўнікі ў сяле.

Падлеткі з галасам трусілі Да сельсвага напрамку... «І ўнукі вась закаліся... Бач, зноўца, нібы жаўрукі...»

І ў гэты ранак светла-звонкі з рэхманіям сонцам начале Спявалі пёўні і даўнікі, І дапрызыўнікі ў сяле.

Падлеткі з галасам трусілі Да сельсвага напрамку... «І ўнукі вась закаліся... Бач, зноўца, нібы жаўрукі...»

І ў гэты ранак светла-звонкі з рэхманіям сонцам начале Спявалі пёўні і даўнікі, І дапрызыўнікі ў сяле.

Падлеткі з галасам трусілі Да сельсвага напрамку... «І ўнукі вась закаліся... Бач, зноўца, нібы жаўрукі...»

І ў гэты ранак светла-звонкі з рэхманіям сонцам начале Спявалі пёўні і даўнікі, І дапрызыўнікі ў сяле.

Падлеткі з галасам трусілі Да сельсвага напрамку... «І ўнукі вась закаліся... Бач, зноўца, нібы жаўрукі...»

І ў гэты ранак светла-звонкі з рэхманіям сонцам начале Спявалі пёўні і даўнікі, І дапрызыўнікі ў сяле.

Падлеткі з галасам трусілі Да сельсвага напрамку... «І ўнукі вась закаліся... Бач, зноўца, нібы жаўрукі...»

І ў гэты ранак светла-звонкі з рэхманіям сонцам начале Спявалі пёўні і даўнікі, І дапрызыўнікі ў сяле.

Падлеткі з галасам трусілі Да сельсвага напрамку... «І ўнукі вась закаліся... Бач, зноўца, нібы жаўрукі...»

Аўтары гэтых экслібрсаў Я. Ціхановіч і Я. Красоўскі.

Лібрис

АДВЕДКІ

Анатоль ГРАЧАНІКАУ

Пацку дзверы прычыніла, І супыніўшыся, дзеля Падворак свой перахрысціла, Нібы калісці немаўля.

Пацку дзверы прычыніла, І супыніўшыся, дзеля Падворак свой перахрысціла, Нібы калісці немаўля.

І ўжо сягала дымкой шырай, На попель глядзячы сівы, У недалёкі вачы вырай, Дзе ані лета, ні зімы.

І ўжо сягала дымкой шырай, На попель глядзячы сівы, У недалёкі вачы вырай, Дзе ані лета, ні зімы.

І вась, працнуўшыся аднойчы На досвітку калы акна, Прыбралася, бы ў дзень святочны, З сямёнай раўніцы яна.

І вась, працнуўшыся аднойчы На досвітку калы акна, Прыбралася, бы ў дзень святочны, З сямёнай раўніцы яна.

Плыў ранак спелаю шыпшынай, Даўно не мелася ў староў І гэтай лёгкасці птушынай, Ні гэтай яснасці былой.

Плыў ранак спелаю шыпшынай, Даўно не мелася ў староў І гэтай лёгкасці птушынай, Ні гэтай яснасці былой.

І ў гэты ранак светла-звонкі з рэхманіям сонцам начале Спявалі пёўні і даўнікі, І дапрызыўнікі ў сяле.

І ў гэты ранак светла-звонкі з рэхманіям сонцам начале Спявалі пёўні і даўнікі, І дапрызыўнікі ў сяле.

Падлеткі з галасам трусілі Да сельсвага напрамку... «І ўнукі вась закаліся... Бач, зноўца, нібы жаўрукі...»

Падлеткі з галасам трусілі Да сельсвага напрамку... «І ўнукі вась закаліся... Бач, зноўца, нібы жаўрукі...»

Нішто ён не сустрач не выбег. Сынчон, сінчон мael... І даўнае гора, як выбух Кідае к магілам яе...

Спіць бабка Лёкса і не спіць. Азіяна, як вечнасці. У галавах ге гарыць. Вазера, як свечка.

Азірны траў прагоры пах. Як чад, плыве над бо. І сосны чорныя ў нагах. З маўклівацю святою.

Пад галавою хатупён. І праз спачуванні людзей. Маці ідзе ў адведкі, Маці ідзе да дзяцей.

Ідзе не далёка, не блізка, І сцішана зчымаць ёй сін. Палесся ўсёга абеліскі. І зоркі ўсіх брацкіх магіл.

«Надвор'е хаця б дагадзіла, Прыправе нешта ізноў...» Ён толькі б убачыць магілы. Паці партызанаў-сыноў.

Праз сёлы, бары і палеткі І праз спачуванні людзей. Маці ідзе ў адведкі, Маці ідзе да дзяцей.

Нісё ў хатуплёчку гасцінцы, Нішто каб у крмудзе не быў... А вечар на кожнай галіцы. Спяваў, непаклоўчы, жыў.

Спіць бабка Лёкса і не спіць. Як шлях тэмым Мленцы. Сюзор'е могілак гарыць. Агнём глыбіна-вечным.

І ноч жыве ў яе вачах Незагаюхай-ранамі. А ў абеліскаў на плячах. Масціўся новы ранак.

Пад крочку чым спываў руды, Спяваліся ў вёсім. Хто на кірмаш, хто па грыбам, Хто да кагосці ў гасці.

У сонечнай кароні дзень. Чакалі ў коннай шаце. І на Палесці ўсіх дзяцей. Будзілі спядаць маці...

ЛАВІСЯ, РЫБКА, ВЯЛІКАЯ І МАЛАЯ!

Гэта паважэнне здзей-сніцца, калі пачытаеце кніжку мастака-графіка Вялікіна Ціхановіча, які вольна не адзіна дзясцінак гадоў займаецца мастацкай рыбнай ловай — з вудай і сплінігам. Набыўшы немалы рыбачы вопыт, ён абавіў кніжку «Вузлякі на палю» (Рыбалоў — рыба-лову), якую сам і ілю-страваў.

Нават калі вы займаецеся рыбачы справай толькі ў час адпачынку ка берагоў дэлягае ад Беларускай рэк і азёр Чорнага мора — і то знойдзеце нямаля карысных парад у кніжцы В. Ціхановіча. А калі вы з вудой падарожнічаеце

В. Ціхановіч. «Вузлякі на палю» (Рыбалоў) — Ры-балову). На рускай мо-ве. Выдавецтва «Полы-мя», Мінск, 1969.

ва рыбачые шчасце — тады па-спраўдому адзінае апошняе парад-дзі. Прыкладзены да кніж-кі і календарык рыба-лов-спартсмена, які можа на ўзяць з сабою на ры-балку проста ў кішэню. (А раптам не захопчацца прылісціць усе кніжкі! Прынамсі, калі вы спра-чыце парад В. Ціхановіча, выкладзены ў кніж-цы, дык календарыкам карыстацца ўсё адно здолецеце — кніжцы, з якіх ім запачынаць, вельмі аўтарызітныя).

Чытаючы гэтую кніж-ку, яшчэ раз пераканае-шыся: В. Ціхановіч доб-ры мастак-аніміст та-му, што вывуче жыццё прыроды да драбніц. І разумее, чаму ён, ма-стак, узьняў «не з сава-сцяў» Увесь сакрэт у тым, што напісана імя кніжкі прасякнута лю-боўю да прыроды. Ён прапагандае правільна павадзіны сярод пры-роды, чаго, скажам шыра, Б. РАІН.

Усім ладом вобразных срод-каў кампазітар стварае га-лоўную думку: справа Леніна — у надзейных руках; Ленін пра-чытае жыццё ў здарэньнях і плахах савецкага народа і вы-прабаваным кіраўніцтвам ленын-скай Камуністычнай партыі.

Думка ад бясмерці ленынска-га духу праходзіць і праз мно-ства іншых твораў Аладава, дзе, хоць і няма прамата ўвасабле-ня вобраза Ільіча, але, як гаво-рыць сам кампазітар, «нябачна прысутнічае ленынскае святло, настрой, інтанацыя».

Такія, напрыклад, яго канта-та «Дзясціць гадоў» для хору і аркестра, напісаная ў 1927 го-дзе і прывесчаная дзясцігод-дзю Кастрычынна; уверцюра-фантазія «Зары насустрэчу», на-пісаная ў 1932 годзе ў гонар 15-годдзя Кастрычынна і рэвалю-цыі; створаная ў 1958 годзе Другая сюіта-фантазія для сім-фанічнага аркестра, якая пра-сладзіла герояў космасу; канта-та «Па шляху барацьбы і пера-мог», прывесчаная 50-годдзю Вялікага Кастрычынна; Дзясця-тая сімфонія, прывесчаная паў-векавому юбілею Савецкай Бе-ларусі; многія песьні.

Сувязь з ідэямі Леніна, уплыў яго на нашы думкі, на-шу творчасць, заданыя ім настрой я адчуваю заўсёды над чым бы і працаваў, — пад-крэслівае Мікалай Ільіч. — Зраўмяла, думаю, такое ж па-чучцё жыве і ў маіх нагел па творчасці. І гэтыя пачучцё да-дзена не толькі старэйшым па-каленню майстроў мастацтва, якому напісана жыццё і пра-цяваць у адзіна час з ленын-скай думкай. І ў творчасці ма-ладых, бо адчуванне вобраза Леніна для кожнага пакалення мастакоў натуральнае, яно па-дрыхтавана ўсім ладом нашага жыцця... Я дзякую кампазітару за гу-тарку і задаю яго традыцыйнае пытанне аб яго творчых плахах, Мікалай Ільіч усміхаецца.

НАС НЕЗДАРМА ПРАЗВАЛІ ДВЕРДАКАМЕННЫМІ...

Сустрачы з місціцамі, дзе жыў і працаваў У. І. Лёнын, сустрачы з людзьмі, якія вядлі правядары, знаёмства з дакументамі таго часу, з успамінамі родных і блізкіх Ільіча... У выніку нарадзілася дакумэнтальная кніга пра Лёнына, якую я назваў — пакуль што, прадаў, умоўна — «Чалавек вясны».

Прагнулі чытачам газеты «Літаратура і мас-тацтва» раздзел з гэтай кнігі.

Роўнымі ланцужкамі клаліся на паперу лі-тары: «Дарагая Маняша! Пасылаю табе «Образаванне», якое зацянуў сюды памыловаю. Здаецца, цяпер даўгоў за мной няма ў галіне яны? Калі ёсць, паво-дзі, калі даска. Мы ўжо некалькі дзён тры-чам, у гэтай пракалятай Жэневе... Паскудны закупаў, але нічога не зробіў. Прыстаоўва-ся. Як вы жыўце? Мерзнецце? Ці здарова мам? Пацалуй яе, калі ласка, ад мяне і пе-радай прынятанне Аноне, а таксама Мішо, калі ён лічы не паехаў...».

Праз некалькі хвілін Уладзімір Ільіч укла-дзе ліст у конверт і напіша адрас: «Мары Ільічыне Ульянавай. Пейтбургская старана, Паўлаўская вуліца, дом 6, кватэра 16. Пе-цярбург».

Пейтбург... Ільіч зусім нядаўна ён хадаў па яго вуліцах, быў разам з тым, што ўзнікла на барацьбу з царызмам. Але сілы аказаліся няроўнымі. Царызм перамог. Пейтбург перамог... Пачалася чорная рэакцыя. Давалася перабраць у Фінляндыю, спачатку на дачу «Вазя», а потым далей, у невільніч гарадок Агльбо, што недалёка ад Гельсінгфорса. Пасяляўся ў домова «сясцёр-фінак, пад прывічанам інжынера Патрова. Відна, сёстры згадваліся, што ён не проста інжынер Патроў, а нехта іншы, але выгляду не падаваў.

У пакойчыку чысціня, белыя парункавыя фіранкі на вокнах, за сцяною амаль заўсёды чуваць гукі раяна, смех, гамона на фінскай мове. На гэта ён не звяртаў увагі: працаваў і працаваў. Каб не перашкадзіла гаспадыням, цянька хадаў з кутка ў кутка, абдумваючы кожны сказ, кожнае слова. Так нарадзілася прама «Аграрная праграма сацыял-дэмакратыі» ў першай рускай рэвалюцыі 1905—1907 га-доў.

Утуліны пакойчык, але чамусці адчуваў сябе там чужым, тамсама, як і тут, у Жэневе. Было, канечне, і іншае. Нека падвечар ён падліваў у печы і не чуў, як адчыніліся дзверы і ў пакой увайшла Надзежда Канстанцінаўна.

НАС НЕЗДАРМА ПРАЗВАЛІ ДВЕРДАКАМЕННЫМІ...

наўна адсунула красла ад каміна, — царызм перайшоў у наступленне. — На жаль, гэта так, Надзежа. На жаль... — Уладзімір Ільіч падкінуў у камін некалькі бразовых паленцаў. Затрашчалы, закурчылася бялюткая, нібы папера, кара. — Гэта толькі першы націск бурж. Будзе рыхтаваць наступны... Надзежа нас, балшы-воў, прызвалі двёрдакаменнымі...

Тадзі ж Надзежда Канстанцінаўна паведамі-ла Уладзіміру Ільічу змест цыркуляра дэпар-тамента паліцыі, які быў выдадзены 17-га 23 чэрвеня 1907 года. У ім гаварылася: «Уладзімір Ільіч Ульянаў, псеўдзім Н. Ле-нін. Патомны дваранін. Правааслаўны. Жы-тлы. Расту сарадзянка. Бландін, Узрост — сорак два — сорак чатыры гады. Таго Ульянава арыш-таваў, абшучкаў і адправіў у расправяджне не следчага 27 участка горада Санкт-Пейт-бург».

Таварышы патрабуюць, каб ты, як мага хутчэй, пакінуў Фінляндыю, — у заключэнне сказала Надзежда Канстанцінаўна.

У той вечар яны вырашылі: Надзежда Кан-станцінаўна вернецца ў Пейтбург, каб улад-каваць там сваю хворую маці, дамовіцца з таварышамі, аб сувязях, перадаць, яму на-лежала, партыйныя справы. Уладзімір Ільіч пры першай жа магчымасці пераедзе ў Стак-гольм, дзе будзе чакаць Надзежду Кан-станцінаўна.

А што было потым? Уладзімір Ільіч задум-ваецца. Газава лямпа асвятляе яго стомле-ны твар. Ён не звяжае на тое, што ў пакой холадна, ён успамінае, — што было потым.

Потым таварышы паведамілі, што Імперат-тарскі фінскі сенат прыняў рашэнне выдаць царскаму ўраду ўсіх рускіх рэвалюцыянераў, якія знаходзіліся на тэрыторыі Фінляндыі. Акрамя таго, пейтбургскай судовай палата вынесла прысуд аб сінцінэнні яго кнігі «Дзе-та таварыш». І аб канфіскацы зборніка «За 12 год». Супраць аўтара ўзбуджана судовая справа. Уладзімір Ільіч адчуваў, што паліцыя стала вядома яго месцазнаходжэнне. Трэба было спяшацца. Ночу ў Агльбо ён сядзе на палітні Гельсінгфорс — Або. Толькі б дабрацца да Або, апошняй станцыі княства Фінляндыя. Агльбо па парохом (іншага шляху няма) ён дабрацца да Стакгольма.

Але ў вагоне Уладзімір Ільіч заўважае, што за ім сочаць. «Значыць, у Або арышту-юць». Але што? І ён вырашае, не даяждоць-ца станцыі Або, на хадзі саскочыць з палітні. Паліцыя будзе сачыць за кожным пасажырам. Арышт непэважны. Што ж, зноўдзем іншы шлях! З грукатам міма праносяцца вагоны. У адным з іх тры самыя шпікі, што так пільна сачылі за ім. «Выйце, панове!»

НАС НЕЗДАРМА ПРАЗВАЛІ ДВЕРДАКАМЕННЫМІ...

Але ў вагоне Уладзімір Ільіч заўважае, што за ім сочаць. «Значыць, у Або арышту-юць». Але што? І ён вырашае, не даяждоць-ца станцыі Або, на хадзі саскочыць з палітні. Паліцыя будзе сачыць за кожным пасажырам. Арышт непэважны. Што ж, зноўдзем іншы шлях! З грукатам міма праносяцца вагоны. У адным з іх тры самыя шпікі, што так пільна сачылі за ім. «Выйце, панове!»

«Пакуль я выкадзіла ў Пшеры, — успамі-нае Надзежда Канстанцінаўна, — Ільіч ледзь не загінуў пры пераездзе ў Стакгольм. Справа ў тым, што яго высачылі так грунтоўна, што ён хваць звычайным шляхам — рабціц пасадку ў Або на пароход — азначала быць арыштава-ным. Ужо здараліся выпадкі арыштаў пры пасадцы на пароход.

Нехта з фінскіх таварышаў параў сядзі на пароход на бліжэйшым востраве. Гэта было не-бяспэчна ў тых адносінах, што руская палі-цыя не магла арыштаваць, але ж да востра-ва трэба было ісці вярсты тры па лёдзе, а лёд, нагледзячы на тое, што стаў снежань, быў не ўсюды трымаў. Не было жадаючых рызыкаваць жыццём, не было правяднікоў. Нарэшце, Ільіча праводзіць узяліся двое па-дпільных фінскіх сяля, якім мора было на калена. І вась, з прабырочыся ночу па лё-дзе, яны разам з Ільічам ледзь не загінулі — у адным месцы лёд пачаў кршыцца ў іх пад нагамі. Ледзь выбраўся!»

Потым фінскі таварыш Борга, расстраляны пазней белымі, дзякуючы якому ў пераправы-на ў Стакгольм, гаварыў мне, які небяспэч-ны быў той шлях, і толькі выпадковасць вы-ратавала Ільіча ад ібелі».

Пры сустрацы з Надзеждой Канстанцінаў-най Уладзімір Ільіч расказаў ёй пра сваё пада-рожа, нават успамінуў, што ён думаў у той небяспэчны момант, калі ледзь пачаў кршыцца пад нагамі: «Эх, як недарэчна прыходзіцца гі-нуць».

Калі табе, дарагі чытач, даведзецца ве-даць Цэнтральны музей Уладзіміра Ільіча Ле-ніна ў Маскве, звярні ўвагу на шостую залу, якая прывясчаеца жыццю і дзейнасці Леніна ў перыяд рэакцыі. Экспазіцыя залы адкрыва-ецца карцінай мастака А. Рылова «Уладзімір Ільіч Ленін ідзе ў эміграцыю». Змрок ахутаў Фінскі залі. Асіяроўна крочаць па лёдзе тросе. Наперадзе Уладзімір Ільіч, адні пра-вяднік крхну збочыў, другі ідзе ззаду. Ма-стак адлюстравуў якраз той небяспэчнаы мо-мант.

НАС НЕЗДАРМА ПРАЗВАЛІ ДВЕРДАКАМЕННЫМІ...

Снежаньскім ранкам капітан парахода, які накіроўваўся з Фінляндыі ў Швецыю, заўва-жыў на востраве непадалёк ад горада Або ча-лавека. Чалавек махаў шалікам, што, відавч, азначала: прашу ўзяць мяне на пароход. Не-пата аддаў загад і хутка перад ім стаў невяс-сокі каржакаваты чалавек, у чорным паліто са смушаквым каўчуром, у такой жа смуш-кавай шапцы. «Намечці вучоны, геолог, док-тар Мулер» — значылася ў дакументах. «Ві-даць, адважны вучоны, адданы сваёй спра-ве», — падумаў капітан, апісваючы гэты вы-падак у сваім бартавым журнале.

Потым быў Стакгольм, куды неўзабаве пры-ехаў Надзежда Канстанцінаўна. Адтуль яны разам накіраваліся ў Берлін, дзе адбылася сустрача з Розай Люксембург. Ён успамінае цёплую, сардэчную гутарку з гэтай вядомай нямецкай рэвалюцыянеркай. Некалькі дзён яны жылі ў гасцінцы. Уладзімір Ільіч з да-кументамі фінскага куража, а Надзежда Кан-станцінаўна — як амерыканская грамадзянка. Але затрыманьне ў Берліне нельга. Нямец-кая паліцыя (вядома, па загаду царскага ўра-да) трыв

Гастрольная мета НОВАЯ СУСТРЭЧА, НОВЫЯ ўРАЖАННІ

СПЕКТАКЛЬ КІЕўСКАГА ДЗЯРЖАНАГА ТЭАТРА АПЕРЭТЫ «НАЦЬВЕРА З ВУЛІЦЫ ЖАННЫ»

На здымку Ул. Крука — сцена са спектакля.

Падзеі Вялікай Айчыннай вайны і жанр оперы... Ці пад сілу яму раскрыць таямніцы складаных тэм, якія жыццё і барацьба савецкіх людзей супраць фашысцкіх захопнікаў? Гэта ж, вядома, «вясёлае мастацтва»... Вядзь, пад сілу, калі вельмі тактоўна выбіраць асобныя эпізоды з суровых вайсковых дзей. Але пакуль што гэта — эксперымент, пошук у жанры музычнай навады. Калі тэма грамадзянскай вайны знайшла такое маляўнічае адлюстраванне ў тэатры, які ўжо стаў класічным, — «Вясёлыя і Малінаўцы», дык пра навады апошняй вайны лібрэтысты і кампазітары пішуць, вядзь, болы аспярожна, стрымана.

Кіюльня адкрылі гастрол у Мінску адным са спектакляў-эксперыментаў, аб якіх я сказаў, — «Нацьева з вуліцы Жанна». У ім ёсць сапраўды оперныя выцягнутыя, вытрыманыя ў законы жанру, эпізоды. Гэта тыя, дзе як нічога на гумар падаецца побыт акупіраванай Адысы, дзе з дапамогай традыцыйных прыёмаў выражаюцца прадстаўнікі гестапаўскай эліты. Тут клопат тэатра быў скіраваны на тое, каб захаваць пакуль існуючы вынік. Радзе, што гэты клопат дае станоўчы вынік. Суцэльнае ў гэтых карцінах сатырычна-іраматычнае лірыка-рамантычнае ўсхваляванасці, узбуджэнні ў шаржам і гротэскам робіць уласнае падзеі болы рэальным, багатым на адценні, на падтэксце.

Нагадаем не толькі сцэны на рынку або ў рэстаране пана Лешчанкі (удалы выканаўца партыі В. Валюба), але і тыя, дзе гестапаўскі кат Гофмаер слухае ігру на скрыпцы савецкага хлопчыка. І не таму толькі, што выдатны майстар оперы, народны артыст УССР Д. Шаўцоў віртуозна ўвасабляе паводзіны кампазітара А. Сандлера і драматурга Р. Плотніка — па-мастакі дасканалы раскрылі ідэю-накіхалічны змест «эстаўтны» гвалтаўнага і рэвіста.

Аўтары праводзіць думку, што героіна грамадзянскай вайны (Жанна Ляўбар) — геранія часоў рэвалюцыі, яе імем названа вуліца ў Адысе) атрымаў вышэйшае развіццё ў подзвіжы нашай моладзі ў час Вялікай Айчыннай вайны. Вабыць, што ў мелодыя оперы шмат цэльна, непасрэднасці, што кампазітар удаў выкарыстаў хор, аркестр, вакальны ансамбль і г. д.

Як і заўсёды ў эксперыментальных тэатральных работах, ёсць у спектаклі «Нацьева з вуліцы Жанна» пралікі не толькі аўтарскага, а і рэжысёрскага. Кладзіць камуны, там, дзе лібрэтыст і кампазітар схіляліся да адкрытай лібрэтыскай эпітэты, напрыклад, паказваючы вызваленне прусыдзюных дач пакарэння смерцю падполных чыноў або ўзнаўляючы сцэны нашай акупантаў у Адысе... Аперэта, на нашу думку, не мае магчымасці дакументальна паказаць канкрэтыя падзеі. І рэжысёр — заслужаны артыст УССР А. Барсегян — ставіць то нешта атарыяльнае, то раптам звартаецца да збытых прыёмаў. Атрымліваецца штучна, на сцэне паўе статыка. Для оперы ўсё гэта — чужое. Мабыць, рэжысёр на гэты раз не скарыстаў свайго права на «выкрэсліваць» аўна не аперэтычныя старонкі лібрэта... Мастацкія сцэны атрымаў значна ніжэй таго, на што здольны калектыву кіюльня.

Больш цікава вырашаны тэатрам сцэны, дзе драматычны матэрыял дазваляў «рагнучыцца» мастацтвам вышэйшага квалітэту, — такімі сталі эпізоды з удзелам прадстаўнікоў з сумнівамі саветамі, з каларытнымі фігурамі рынчавых гандляраў або наведвальнікаў рэстарана. Нават нешта знаёмае нам па оперэтыч мінулых гадоў успрымаецца як смела абноўленае артыстамі і рэжысёрамі. Праўда, карціну рынку крыху псуе заанада сонечнае асяццеленне, што з мастацкага пункту гледжання не адпавядае зместу драматычных падзей. Можна мая заўвага і спрэчная, але я перакананы, што тут мастак пралічыўся.

З вялікай удзячнасцю можна гаварыць пра музычнае вырашэнне спектакля — калектыву тэатра. У гэтым добра спяваюць, амаль усё выкарыстоўваюць. Большасць з іх не толькі інтанцыйна чыста, рытмічна дакладна і на сцэне дэманструюць вакальныя партыі, але і лёгка, непасрэдна пераходзяць ад спявання да гаворкі і наадварот.

Пра вышнюю музычнага ўзроўню калектыву Кіеўскага тэатра сведчыць таксама яркае, поўнае гучанне аркестра (ды-

рыжор — заслужаны дзеят мастацтваў РСФСР Э. Хініксі, асабліва яго духавых груп, тэмпературнае і строга адпаведнае партытуры выкананне сольных эпізодаў, пругкасць аманпанемента. Паўнагучны, прыгожы па тэмбрах хор (хормайстар — К. Назарэцкая). У вырашэнні танцавальных нумароў (балетмайстар — заслужаны артыст УССР В. Таўраў), асабліва танца маракі, танца адзкіх біндзюльняў, хачэлася б больш характэрнасці, г. зн. каб яны ішлі ад жыцця, побыту.

Аперэта Сандлера — твор, у якой заняты болы 20 выканаўцаў, і ў спектаклі кіюльня ўсе яны выглядаюць вельмі цікава. Пачнём з тых чатырох сяброў і сябровак, вакол якіх разгортваюцца ўсе падзеі оперы. Заслужаная артыстка УССР В. Чэмена выконвае ў спектаклі ролю падполных чыноў — артысткі Марыі, што яшчэ з дзіцячых гадоў сабрэе з марскім афіцэрам Сяргеем. Цяпер ён — савецкі разведчык у варажым тыле. Геранія Чэмена сцэнічна вельмі прынайна, яна лагічна ва ўзаемаадносінах з шэфам гестапа Гофмаерам. Выдатна выконвае артыстка «Аве Марыя», з гэткамі якой звязана перадача інструментальных характэрнасці іроі на скрыпцы сых Гофмаера.

Партнёр В. Чэмена — заслужаны артыст УССР Ю. Бурых (Сяргей) асабліва удала выконвае сваю ролю ў эпізоде, дзе разведчык сустракаецца з гестапаўцам у рэстаране.

Другая пара з вуліцы Жанна — санітруктар Наця (заслужаная артыстка УССР Л. Заларожцава) і марскі афіцэр Генадзь (артыст В. Быкаў) таксама закаханыя. Але Генадзь — балявільня, ён адраджаецца і Наця забівае таго, каго так кахала. Тут зноў трыба сказаць, што і гэтыя артысты не толькі высока прафесійна валодалі выканаўцамі, але і пераканана ў паводзінах, нідзе не традыц папучы мастацкай праўды, ствараюць яркія вобразы.

Зельмі складаную партыю падполных чыноў Андрэя выконвае ў спектаклі заслужаны артыст УССР М. Вялічуха. Яго герой прымушаны маскіравацца пад старога рынчавіка, пад чырульніка м'е Стасіка, што дапушчыла нават да самай асобы Гофмаера. Сцэны, дзе партнёр М. Вялічуха выступае выдатны артыст Д. Шаўцоў — па майстэрстве самыя яркія ва ўсім спектаклі.

Злавяснае аблічча шпіёні і гестапаўцы Эвеліны з бліскан раскрывае заслужаная артыстка УССР Е. Мамыкіна. Ярка трагедыя рысы для ролі каралевы Румыніі знаходзіць заслужаная артыстка УССР Т. Пімошэ. Выдатным шаржам на фашысцкіх стаўленікаў з'яўляюцца вобразы гераніскага галавы Піні і яго жонкі ў выкананні артыстаў Э. Вольскага і Н. Ліпнянкі. Мякка камедыяны румынскі салдат Георгій у выкананні Р. Пахалы. Трагедыя мазамаі малююць вобразы гандляраў — мадам Чырус і Перапалліца — народная артыстка УССР В. Навіска і М. Нацяльня.

У дакарэматыўным афармленні, зробленым заслужаным дзеятцам мастацтваў РСФСР М. Вінаградавым, моцнае ўражанне пакідаюць абрысы слаўтай Адысы, горада з выразным і непаўторным архітэктурным абліччам. Дасягнута гэта мастаком вельмі зноўнаымі сродкамі і сапраўды па-тэатральнаму. Плянуючы злучна пабудавана для рэжысёрскіх мыслон і размычэння коў і балета.

[Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.]
Ленін падышоў да лонка, памаў па прасціны і, вядома, што Горкі не любіў, каб турбаваліся пра стан яго здароўя, нападзуба сказаў мне:
— Прасціны ж зусім сырыя, трыба іх прасушыць, хатя б перад гэтым дурнакцімамі. Закаваляе ў нас Аляксей Максімавіч, а гэта нікуды не варт!

Здзіўляючы чужай дэлазе мне гэтая мілая кляпатынасці! Потым я неаднаразова мела магчымасць упэўніцца ў тым, з якой увагай Ленін ставіўся да людзей, асабліва да таварышаў, які ён усё бацьку, усё прымячаў і нічога не забываў. Калі Ленін пашоў, Горкі доўга хадзіў па няўтульным пакоі ад агна да дзвярэй, ля газавога каміна, круціў і пакусаў па звычайныя канцы вусоў, а потым ціха і задумана сказаў:
— Здзіўляючы чалавек!
...У Лондане Ленін паабяцаў Горнаму прыхаць на Капры пасля таго, як будучы законаны справы на з'ездзе...

І вось Аляксей Максімавіч зноў вяртаецца да лондэйскай размовы, зноў запрашае Уладзіміра Ільіча да сябе на Капры. Добра было б зараз выбрацца з гэтай няўтульнай і халаднай Жэаневы, пабачыцца з цудоўным чалавекам — Горкім, пагутарыць з ім, паслухаць... Прыгожа расказвае Аляксей Максімавіч. Адно слова — вялікі мастак.

Неяк у Лондане У. І. Леніну давалося паучыць ад Горкага расказа пра сустрэчы з нямецкім сацыял-дэмакратамі: Бёбелем, Кауцкім... Толькі ён, Горкі, зможа ў такіх камічных варабах апісаць сваё ўражанне ад гэтых людзей. Уладзімір Ільіч смяецца ад сльз, калі Аляксей Максімавіч падрабозна расказваў пра выпадкі, які здарыўся адначасна ў час вчары ў Бёбеля. Уладзіміру Ільічу нават здавалася, што ён, вось у гэтым халадным пакоі, чуе характэрны горнаўскі голас.

— Раўмеіне, сядзь я гэта з вялікім сталом, насупраць мяне жонка Бёбеля, та ка абавулка сівая, невядлічга росту, і гашоўцы двух куранат для свайго Аўгуста. Ад здзіўлення я цяжка здыхнуў і, вядзь, вельмі гучна крэкнуў, што гаспадар дома Аўгуст Бёбеля нават сляждзець...

Яны сустрачліся. Уладзімір Ільіч прыдзе на Капры і будзе зноў слухаць уважліва, як толькі ён умеў слухаць, расказы Горкага.

Тад Аляксей Максімавіч расказаў Леніну пра Ніжні-Ноўгарад, пра Волгу, пра сваё дзяццтва, юнацтва, пра сваё вандраванні па Русі...
Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

Уладзімір Ільіч неяк скажа яму:
— Напісаць бы вам пра ўсё гэта, бацька, трыба! Надзвычайна паучальна ўсё гэта, надзвычайна...

рача размаўляе з нейкім тоўстым панам. Зацікавіла мяне іх гутарка. Вядзь, думваю, важныя палітычныя праблемы абмяркоўваюць. А па-ямецку не разумею. Звяртаюся да Марыі Федарэўны: калі ласка, растлумачь мне, што гэта так горача даводзіць жонка Бёбеля свайму суседу. Марыя Федарэўна паціхеньку пераказала. Аказалася, размова ішла пра куранат. У той дзень ён вельмі паспыхіла — купіла яна па дзя-

А Горкі, саромеючыся, адказаў:
— Напішу... Калі-небудзь...
— Напішу... І зараз мы маем магчымасць чытаць цудоўную аўтабіяграфічную трылогію А. М. Горкага — «Дзяццтва», «У людзях», «Мае ўніверсітэты», якую напісаў, дзякуючы падтрымцы Уладзіміра Ільіча. Бо, як сведчыць горнаўскія архівы, Аляксей Максімавіч да гэтай размовы некалькі разоў спрабаваў пісаць сваю мастацкую аўтабіяграфію. Але ўпаўнецілі, што гэта падобна людзям, не было. Пасля размовы з Уладзімірам Ільічам такая упэўненасць з'явілася.

Але гэта абодвае пазней, а талды, 15 студзеня 1908 года, Уладзімір Ільіч напісаў А. М. Горнаму пісьмо, у якім былі наступныя радкі:
«Дарэгі Аляксей! [Максімавіч] і [Марыя] Федарэўна!»

Атрымаў сёння Ваш экспрэс. Надзвычай спакушалыя, чорт пабыры, забрацца да Вас на Капры! Так Вы гэта добра распісалі, што далёб збрысае абавязкова і жонку пастараваць з сабою выплыгнуць. Толькі вось нахонт тэрміна яшчэ не ведаю: цяпер нельга не заняцца «Пролетаріем» і трыба арганізаваць яго, наладзіць работу ў што б там ні стала. Гэта зойме месці-другі, мінімум. А зрабіць гэта неабходна. Да вясны ж закінацца пісьмемі капрыскае віно і глядзець Неапал і гутарыць з Вамі...»

У той час усё свае сілы, намаганні Уладзімір Ільіч канцэнтраван на гэтым: кутчэй узяваць выпуск газеты «Пролетаріят», Нархліст, 26 лютага 1908 года, 21 нумар «Пролетарія» — першы жэбніскі нумар пасля рэвалюцыі 1905 года — убацьку свет. У ім быў змешчаны артыкул Леніна, у якім ён пісаў:
«Мы ўмелі доўга галды працаваць перад рэвалюцыяй. Нас неадрама прызвалі цвёрдамаменнымі. Сацыял-дэмакраты склалі пралетарскую партыю, якая не падзе духам ад няўдачы першага ваеннага наўтурамі. Не страцілі галавы, не захопілі аўтантурамі. Гэта партыя ідзе да сацыялізма. І гэта пралетарская партыя ідзе да перамогі.»

У той час усё свае сілы, намаганні Уладзімір Ільіч канцэнтраван на гэтым: кутчэй узяваць выпуск газеты «Пролетаріят», Нархліст, 26 лютага 1908 года, 21 нумар «Пролетарія» — першы жэбніскі нумар пасля рэвалюцыі 1905 года — убацьку свет. У ім быў змешчаны артыкул Леніна, у якім ён пісаў:
«Мы ўмелі доўга галды працаваць перад рэвалюцыяй. Нас неадрама прызвалі цвёрдамаменнымі. Сацыял-дэмакраты склалі пралетарскую партыю, якая не падзе духам ад няўдачы першага ваеннага наўтурамі. Не страцілі галавы, не захопілі аўтантурамі. Гэта партыя ідзе да сацыялізма. І гэта пралетарская партыя ідзе да перамогі.»

У той час усё свае сілы, намаганні Уладзімір Ільіч канцэнтраван на гэтым: кутчэй узяваць выпуск газеты «Пролетаріят», Нархліст, 26 лютага 1908 года, 21 нумар «Пролетарія» — першы жэбніскі нумар пасля рэвалюцыі 1905 года — убацьку свет. У ім быў змешчаны артыкул Леніна, у якім ён пісаў:
«Мы ўмелі доўга галды працаваць перад рэвалюцыяй. Нас неадрама прызвалі цвёрдамаменнымі. Сацыял-дэмакраты склалі пралетарскую партыю, якая не падзе духам ад няўдачы першага ваеннага наўтурамі. Не страцілі галавы, не захопілі аўтантурамі. Гэта партыя ідзе да сацыялізма. І гэта пралетарская партыя ідзе да перамогі.»

У той час усё свае сілы, намаганні Уладзімір Ільіч канцэнтраван на гэтым: кутчэй узяваць выпуск газеты «Пролетаріят», Нархліст, 26 лютага 1908 года, 21 нумар «Пролетарія» — першы жэбніскі нумар пасля рэвалюцыі 1905 года — убацьку свет. У ім быў змешчаны артыкул Леніна, у якім ён пісаў:
«Мы ўмелі доўга галды працаваць перад рэвалюцыяй. Нас неадрама прызвалі цвёрдамаменнымі. Сацыял-дэмакраты склалі пралетарскую партыю, якая не падзе духам ад няўдачы першага ваеннага наўтурамі. Не страцілі галавы, не захопілі аўтантурамі. Гэта партыя ідзе да сацыялізма. І гэта пралетарская партыя ідзе да перамогі.»

У той час усё свае сілы, намаганні Уладзімір Ільіч канцэнтраван на гэтым: кутчэй узяваць выпуск газеты «Пролетаріят», Нархліст, 26 лютага 1908 года, 21 нумар «Пролетарія» — першы жэбніскі нумар пасля рэвалюцыі 1905 года — убацьку свет. У ім быў змешчаны артыкул Леніна, у якім ён пісаў:
«Мы ўмелі доўга галды працаваць перад рэвалюцыяй. Нас неадрама прызвалі цвёрдамаменнымі. Сацыял-дэмакраты склалі пралетарскую партыю, якая не падзе духам ад няўдачы першага ваеннага наўтурамі. Не страцілі галавы, не захопілі аўтантурамі. Гэта партыя ідзе да сацыялізма. І гэта пралетарская партыя ідзе да перамогі.»

У той час усё свае сілы, намаганні Уладзімір Ільіч канцэнтраван на гэтым: кутчэй узяваць выпуск газеты «Пролетаріят», Нархліст, 26 лютага 1908 года, 21 нумар «Пролетарія» — першы жэбніскі нумар пасля рэвалюцыі 1905 года — убацьку свет. У ім быў змешчаны артыкул Леніна, у якім ён пісаў:
«Мы ўмелі доўга галды працаваць перад рэвалюцыяй. Нас неадрама прызвалі цвёрдамаменнымі. Сацыял-дэмакраты склалі пралетарскую партыю, якая не падзе духам ад няўдачы першага ваеннага наўтурамі. Не страцілі галавы, не захопілі аўтантурамі. Гэта партыя ідзе да сацыялізма. І гэта пралетарская партыя ідзе да перамогі.»

У той час усё свае сілы, намаганні Уладзімір Ільіч канцэнтраван на гэтым: кутчэй узяваць выпуск газеты «Пролетаріят», Нархліст, 26 лютага 1908 года, 21 нумар «Пролетарія» — першы жэбніскі нумар пасля рэвалюцыі 1905 года — убацьку свет. У ім быў змешчаны артыкул Леніна, у якім ён пісаў:
«Мы ўмелі доўга галды працаваць перад рэвалюцыяй. Нас неадрама прызвалі цвёрдамаменнымі. Сацыял-дэмакраты склалі пралетарскую партыю, якая не падзе духам ад няўдачы першага ваеннага наўтурамі. Не страцілі галавы, не захопілі аўтантурамі. Гэта партыя ідзе да сацыялізма. І гэта пралетарская партыя ідзе да перамогі.»

У той час усё свае сілы, намаганні Уладзімір Ільіч канцэнтраван на гэтым: кутчэй узяваць выпуск газеты «Пролетаріят», Нархліст, 26 лютага 1908 года, 21 нумар «Пролетарія» — першы жэбніскі нумар пасля рэвалюцыі 1905 года — убацьку свет. У ім быў змешчаны артыкул Леніна, у якім ён пісаў:
«Мы ўмелі доўга галды працаваць перад рэвалюцыяй. Нас неадрама прызвалі цвёрдамаменнымі. Сацыял-дэмакраты склалі пралетарскую партыю, якая не падзе духам ад няўдачы першага ваеннага наўтурамі. Не страцілі галавы, не захопілі аўтантурамі. Гэта партыя ідзе да сацыялізма. І гэта пралетарская партыя ідзе да перамогі.»

У той час усё свае сілы, намаганні Уладзімір Ільіч канцэнтраван на гэтым: кутчэй узяваць выпуск газеты «Пролетаріят», Нархліст, 26 лютага 1908 года, 21 нумар «Пролетарія» — першы жэбніскі нумар пасля рэвалюцыі 1905 года — убацьку свет. У ім быў змешчаны артыкул Леніна, у якім ён пісаў:
«Мы ўмелі доўга галды працаваць перад рэвалюцыяй. Нас неадрама прызвалі цвёрдамаменнымі. Сацыял-дэмакраты склалі пралетарскую партыю, якая не падзе духам ад няўдачы першага ваеннага наўтурамі. Не страцілі галавы, не захопілі аўтантурамі. Гэта партыя ідзе да сацыялізма. І гэта пралетарская партыя ідзе да перамогі.»

У той час усё свае сілы, намаганні Уладзімір Ільіч канцэнтраван на гэтым: кутчэй узяваць выпуск газеты «Пролетаріят», Нархліст, 26 лютага 1908 года, 21 нумар «Пролетарія» — першы жэбніскі нумар пасля рэвалюцыі 1905 года — убацьку свет. У ім быў змешчаны артыкул Леніна, у якім ён пісаў:
«Мы ўмелі доўга галды працаваць перад рэвалюцыяй. Нас неадрама прызвалі цвёрдамаменнымі. Сацыял-дэмакраты склалі пралетарскую партыю, якая не падзе духам ад няўдачы першага ваеннага наўтурамі. Не страцілі галавы, не захопілі аўтантурамі. Гэта партыя ідзе да сацыялізма. І гэта пралетарская партыя ідзе да перамогі.»

У той час усё свае сілы, намаганні Уладзімір Ільіч канцэнтраван на гэтым: кутчэй узяваць выпуск газеты «Пролетаріят», Нархліст, 26 лютага 1908 года, 21 нумар «Пролетарія» — першы жэбніскі нумар пасля рэвалюцыі 1905 года — убацьку свет. У ім быў змешчаны артыкул Леніна, у якім ён пісаў:
«Мы ўмелі доўга галды працаваць перад рэвалюцыяй. Нас неадрама прызвалі цвёрдамаменнымі. Сацыял-дэмакраты склалі пралетарскую партыю, якая не падзе духам ад няўдачы першага ваеннага наўтурамі. Не страцілі галавы, не захопілі аўтантурамі. Гэта партыя ідзе да сацыялізма. І гэта пралетарская партыя ідзе да перамогі.»

У той час усё свае сілы, намаганні Уладзімір Ільіч канцэнтраван на гэтым: кутчэй узяваць выпуск газеты «Пролетаріят», Нархліст, 26 лютага 1908 года, 21 нумар «Пролетарія» — першы жэбніскі нумар пасля рэвалюцыі 1905 года — убацьку свет. У ім быў змешчаны артыкул Леніна, у якім ён пісаў:
«Мы ўмелі доўга галды працаваць перад рэвалюцыяй. Нас неадрама прызвалі цвёрдамаменнымі. Сацыял-дэмакраты склалі пралетарскую партыю, якая не падзе духам ад няўдачы першага ваеннага наўтурамі. Не страцілі галавы, не захопілі аўтантурамі. Гэта партыя ідзе да сацыялізма. І гэта пралетарская партыя ідзе да перамогі.»

У той час усё свае сілы, намаганні Уладзімір Ільіч канцэнтраван на гэтым: кутчэй узяваць выпуск газеты «Пролетаріят», Нархліст, 26 лютага 1908 года, 21 нумар «Пролетарія» — першы жэбніскі нумар пасля рэвалюцыі 1905 года — убацьку свет. У ім быў змешчаны артыкул Леніна, у якім ён пісаў:
«Мы ўмелі доўга галды працаваць перад рэвалюцыяй. Нас неадрама прызвалі цвёрдамаменнымі. Сацыял-дэмакраты склалі пралетарскую партыю, якая не падзе духам ад няўдачы першага ваеннага наўтурамі. Не страцілі галавы, не захопілі аўтантурамі. Гэта партыя ідзе да сацыялізма. І гэта пралетарская партыя ідзе да перамогі.»

У той час усё свае сілы, намаганні Уладзімір Ільіч канцэнтраван на гэтым: кутчэй узяваць выпуск газеты «Пролетаріят», Нархліст, 26 лютага 1908 года, 21 нумар «Пролетарія» — першы жэбніскі нумар пасля рэвалюцыі 1905 года — убацьку свет. У ім быў змешчаны артыкул Леніна,